

СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

О. М. ШУПЛАТ

(ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»)

Анотація. У статті проаналізовано місце України на світовому ринку туристичних послуг у контексті обсягів туристичних потоків і фінансових надходжень від міжнародного туризму. Охарактеризовано роботу закладів тимчасового розміщення та культури, турагентів, туроператорів. Узагальнено внесок підприємств сфери туризму у формуванні ВВП країни, кількість робочих місць, створених у вітчизняній туристичній індустрії.

Ключові слова: туризм, сфера туризму, туристичні потоки, іноземні та внутрішні туристи, рекреаційні ресурси, турагенти, туроператори.

Туристичний бізнес справедливо вважають бізнесом XXI ст., оскільки він є одним із найбільш динамічних і прибуткових серед усіх галузей світового господарства. Туризм є важливим засобом валютних надходжень, забезпечення зайнятості, збільшення внеску в платіжний баланс і ВВП, диверсифікації економіки, зростання прибутків і підвищення рівня добробуту нації.

Проблеми визначення стратегічних пріоритетів розвитку туризму розглянуто в працях В. Кифяка [6], А. Паладі [9] А. Парфінєнка [10], О. Савіцької [11], В. Савченка [12] та ін. Д. Осипов [8] торкається питань нових концепцій розвитку туризму. Окремі питання створення туристичного ринку досліджували вчені В. Бабарицька [4], В. Герасименко [5], М. Мальська [7] та ін.

Метою наукової роботи є аналіз туристичних потоків в Україні, стану діяльності підприємств сфери туризму, обсягів наданих послуг, фінансових результатів діяльності, їх впливу на формування ВВП і зайнятості населення, а також визначення потенціалу розбудови цієї сфери у сучасних умовах.

За даними статистики Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), на сферу туризму припадає 10 % валового світового продукту, 7 % загального обсягу інвестицій, 5 % усіх податкових надходжень, біля 1,5 трлн

дол. США щорічних експортних надходжень, сектор утримує 277 млн чол. – це 1 з 11 робочих місць на планеті. У понад 40 державах туристична галузь є головним наповнювачем бюджету, а ще у 70 – однією з трьох основних статей [1].

Незважаючи на періодичні кризи, сфера туризму завжди показувала практично безперебійне зростання. Наприклад, 2014 р. сукупний світовий потік міжнародних туристів становив 1,113 млрд чол. (для порівняння: 2000 р. – 674 млн чол.); за прогнозами експертів до 2030 р. міжнародний потік туристів досягне позначки 1,8 млрд чол. Сукупні світові надходження у сфері міжнародного туризму також характеризуються стрімким зростанням: 2000 р. – 495 млрд дол. США, а 2014 р. – 1245 млрд дол. США [2, с. 4, 6].

На фоні розвитку світового туризму закономірно постає питання про роль України на світовому ринку туристичних послуг. До кризи 2014 р. Україна посідала одне з лідируючих місць серед країн Центральної та Східної Європи, щодо кількості іноземних туристів. Упродовж 2000–2013 рр. постійно збільшувалася кількість громадян, які виїжджали за кордон, а також кількість іноземних громадян, які відвідали Україну (за 14 років на 77 і 283,6 % відповідно). Водночас із 2014 р. спостерігається різкий спад

міжнародних туристичних потоків, так протягом року країну відвідали 12,7 млн чол., що на 48,5 % менше проти 2013 р. (табл. 1). Сукупні надходження від міжнародного туризму також знизились на 68 % – із

5,1 млрд дол. США 2013 р. до 1,6 млрд дол. США 2014 р. (табл. 2). Основною та найбільш очевидною причиною такого різкого падіння є військовий конфлікт на сході держави та анексія Кримського півострова.

Таблиця 1

**Розподіл міжнародних туристичних потоків за окремими країнами
(перша десятка та Україна) протягом 2013–2014 рр.**

Країни	Кількість міжнародних туристів, млн чол.		Темп приросту, %	
	2013 р.	2014 р.	2013/2012 рр.	2014/2013 рр.
1. Франція	83,6	83,7	2,0	0,1
2. США	70,0	74,8	5,0	6,8
3. Іспанія	60,7	65,0	5,6	7,1
4. Китай	55,7	55,6	-3,5	-0,1
5. Італія	47,7	48,6	2,9	1,8
6. Туреччина	37,8	39,8	5,9	5,3
7. Німеччина	31,5	33,0	3,7	4,6
8. Великобританія	31,1	32,6	6,1	5,0
9. Росія	28,4	29,8	10,2	5,3
10. Мексика	24,2	29,1	3,2	20,5
Україна	24,7	12,7	7,3	-48,5

Джерело: складено автором за даними [2, с. 6, 8].

Таблиця 2

**Фінансові надходження від міжнародного туризму за окремими країнами
(перша десятка та Україна) протягом 2013–2014 рр.**

Країни	Надходження від міжнародного туризму, млрд дол. США		Темп приросту, %	
	2013 р.	2014 р.	2013/2012 рр.	2014/2013 рр.
1. США	172,9	177,2	7,0	2,5
2. Іспанія	62,6	65,2	7,6	4,2
3. Китай	51,7	56,9	3,3	10,2
4. Франція	56,7	55,4	5,6	-2,3
5. Мексика	51,8	50,8	18,1	-1,9
6. Італія	43,9	45,5	6,6	3,7
7. Великобританія	41,0	45,3	12,1	10,3
8. Німеччина	41,3	43,3	8,2	5,0
9. Таїланд	41,8	38,4	23,4	-8,0
10. Гонконг	38,9	38,4	17,7	-1,4
Україна	5,1	1,6	5,0	-68,3

Джерело: складено автором за даними [2, с. 6, 8].

Особливості функціонування підприємств сфери туризму в Україні визначаються вигідним географічним розташуванням і наявністю різноманітних рекреаційних ресурсів для відпочинку та лікування (11 національних природних парків, 15 державних заповідників, дендропарки, пам'ятники садово-паркового мистецтва); характером макроекономічних і геополітичних змін, а також тенденціями розвитку міжнародного турбізнесу. Отже, у ході аналізу діяльності підприємств сфери туризму визначимо ключові тенденції їх розвитку.

Вивчивши інформацію про діяльність готелів та інших закладів тимчасового розміщення, ми з'ясували, що з моменту отримання незалежності відбувалося постійне їх скорочення (упродовж 1990–2013 рр. їх кількість зменшилася на 13,4 %); позитивну тенденцію можна спостерігати виключно у сфері дитячих оздоровчих таборів (упродовж 1990–2013 рр. приріст становив 18,2 %).

Значне погіршення ситуації спостерігалось 2014 р. – загальна кількість санаторно-курортних і оздоровчих закладів скоротилася на 25,6 %, а кількості місць у них – із 597 тис. до 396 тис. (зменшення на 33,7 %). Загалом, це негативно характеризує розвиток лікувально-оздоровчого виду туризму в країні. Відсутність державної підтримки цієї сфери протягом останніх десятиліть практично призвела до монополії комерційних форм господарювання і втрати ролі санаторно-курортних закладів у національній системі рекреації та оздоровлення населення.

Кращою є ситуація у діяльність готелів та інших закладів тимчасового розміщення, не зважаючи на зниження за всіма показниками активності цих підприємств упродовж 2001–2005 рр., кількість підприємств готельного типу протягом 1995–2010 рр. збільшилась із 1396 до 1731, а кількість номерів – із 62360 до 79833 відповідно (на 28,02 %).

Упродовж 2011–2013 рр. щорічно біля 6 тис. колективних засобів розміщування (відповідно до КВЕД – 2010) надавали місця для проживання, 54 % з-поміж яких – готелі та аналогічні засоби розміщення та 46 % – спеціалізовані засоби розміщення.

Кількість місць за аналізований період становила біля 165,4 та 413,7 тис. на рік, або 28,6 і 71,4 % відповідно. Водночас середньорічна кількість розміщених осіб за цей період становила 5036,2 та 2836,3 тис., або 63,9 і 36,1 % відповідно, тобто більшість відвідувачів надавали перевагу готелям і аналогічним засобам розміщування.

Враховуючи відсутність даних про діяльність колективних засобів розміщення на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим і частині зони проведення антитерористичної операції, значно скоротилася загальна кількість цих установ, зокрема 2014 р. – до 4572 колективних засобів розміщування із кількістю місць – 406 тис.; як і раніше більшість відвідувачів (3814,2 тис. осіб, або 70,3 %) надавали перевагу готелям і аналогічним засобам розміщування; серед розміщених осіб 10,2 % становили іноземці.

На основі аналізу даних Державної служби статистики України можливо охарактеризувати мережу суб'єктів туристичної діяльності України. Їх кількість 2014 р. становила 3885 одиниць, з них 2198 од. були юридичні особи та 1687 – фізичні особи-підприємці [3]. У структурі мережі за типами суб'єктів туристичної діяльності найбільш численною категорією є турагенти – 79 % загальної кількості суб'єктів (3069 од.), друге місце посідають туроператори – 667 од., третє – суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність – 149 од. Кількість туристів – громадян України, обслужених суб'єктами туристичної діяльності протягом року, становила 2408019 осіб, іноземних туристів – 17070 осіб (табл. 3). Дослідивши питому вагу іноземних туристів у загальній кількості осіб, можна стверджувати, що наразі більшість туристичних операторів і агентів країни працюють переважно на виїзний туризм, а отже, й на вивіз капіталу з країни. Найвищий темп приросту кількості іноземних і вітчизняних туристів спостерігався 2003 та 2012 рр., що було зумовлено стійкими темпами економічного розвитку та проведенням Євро-2012. Водночас значне погіршення соціально-економічного станови-

ща упродовж 2008–2009 рр. і геополітична ситуація 2014 р. спричинили негативний вплив на активність туристичних потоків у ці періоди (температура приросту становив «–» 24,7 % та «–» 29,8 % відповідно). Кількість

іноземних туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності 2014 р., зменшилась на 92,65 %, туристів-громадян України, які виїжджали за кордон – на 17,23 %, внутрішніх туристів – на 54,1 %.

Таблиця 3

Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України 2000–2014 рр.

Рік	Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України	Питома вага у загальній кількості туристів, %			Темп приросту до відповідного показника попереднього року, %			
		Іноземні туристи	Туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон	Внутрішні туристи	Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України	Іноземні туристи	Туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон	Внутрішні туристи
2004	1890370	23,1	23,4	53,5	–33,83	–26,13	28,31	–47,33
2005	1825649	17,9	31,1	51,1	–3,42	–25,19	28,33	–7,90
2006	2206498	13,6	39,3	47,1	20,86	–8,35	53,14	11,46
2007	2863820	13,0	11,7	75,3	29,79	24,51	–61,29	107,41
2008	3041655	12,3	42,1	45,6	6,21	0,08	281,50	–35,65
2009	2290097	12,3	39,9	47,8	–24,71	–24,27	–28,73	–21,11
2010	2280757	14,7	56,8	28,5	–0,41	18,97	41,81	–40,66
2011	2199977	10,6	56,8	32,5	–3,54	–30,24	–3,52	10,22
2012	3000696	9,0	65,2	25,8	36,40	15,28	56,52	8,15
2013	3454316	6,7	72,9	20,3	15,12	–13,98	28,76	–9,22
2014	2425089	0,7	86,0	13,3	–29,80	–92,65	–17,23	–54,07

Джерело: складено автором за даними [3].

Продовжуючи аналіз сфери туризму в Україні, пропонуємо окремо дослідити діяльність закладів культури, оскільки упродовж 2014 р. для переважної більшості туристів (92 %) основною метою подорожі була саме організація дозвілля та відпочинку. Підкреслимо, що протягом 2014 р. в Україні працювало 543 музеї, загальна кількість відвідувачів музеїв 2014 р. становила 14,2 млн осіб, з яких половина – учні, слухачі та студенти. Впродовж 2014 р. в Україні працювало 113 театрів, на 30,6 тис. спектаклів були присутні 5,44 млн глядачів, із яких 2,8 % – глядачі із сільської місцевості.

Далі постає завдання визначити місце, яке зосідають підприємства сфери туризму у формуванні ВВП країни (табл. 4). Падіння туристичних потоків протягом 2014 р. зменшило прибутковість галузі, що призвело до падіння обсягів валової доданої вартості, створеної цими підприємствами, на 6,77 % (із 24884 до 23200 млн грн). Водночас ВВП підприємств із організації тимчасового розміщення й харчування скоротився на 15,2 %, а підприємств галузі мистецтв, спорту та розваг – уповільнив приріст до 0,5 % річних. Ці тенденції негативно впливали на зміну частки сфери туризму у ВВП

упродовж 2014 р. – із 1,7 до 1,48 %. Враховуючи інформацію про розвиток туристичного бізнесу в країнах ЄС та світі, де він формує відповідно понад 8 і 10 % сукуп-

ного ВВП і забезпечує близько 11 % їх щорічного економічного зростання [1], ця галузь має значний потенціал для розвитку в Україні.

Таблиця 4

ВВП України у фактичних цінах 2010–2014 рр.

Показник	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
ВВП у фактичних цінах, млрд грн	1082,6	1299,9	1404,7	1465,2	1566,7
ВВП, відсоток до відповідного періоду попереднього року (у постійних цінах 2007 р.)	104,1	105,2	100,2	100,0	93,2
Валова додана вартість підприємств із тимчасового розміщування й організація харчування, млн грн	10105	11639	11459	11540	9789
Питома вага підприємств із тимчасового розміщування й організація харчування, % до підсумку	0,93	0,90	0,82	0,79	0,62
Валова додана вартість підприємств сфер мистецтва, спорту, розваг і відпочинку, млн грн	6391	7558	10296	13344	13411
Питома вага підприємств сфер мистецтва, спорту, розваг і відпочинку, % до підсумку	0,59	0,58	0,73	0,91	0,86
Усього валова додана вартість, створена підприємствами із тимчасового розміщування й організація харчування та сферою мистецтва, спорту, розваг і відпочинку, млн грн	16496	19197	21755	24884	23200
Питома вага підприємств туристичної сфери, % сукупного обсягу ВВП	1,52	1,48	1,55	1,70	1,48
Темп приросту ВВП підприємств туристичної сфери, %	–	16,37	13,32	14,38	–6,77

Джерело: складено автором за даними [3].

Не можна обійти поза увагою ту обставину, що на сьогодні кількість робочих місць у сфері туризму європейських країн становить близько 12 % загальної чисельності зайнятих, у світі – 9 % [1]. Аналізуючи дані табл. 5, можна побачити, що в Україні протягом 2010–2014 рр. відбувалося постійне скорочення кількості штатних працівників як загалом в економіці, так і на підприємствах сфери туризму. Єдиним виключенням був 2012 р., коли темп приросту кількості працівників готелів і ресторанів становив 3,15 %, підприємств культури та спорту – 0,32 %, це було зумовлено активізацією туристичних потоків під час проведення Євро 2012. Питома вага працівників сфери туризму за досліджуваний період знизилась із 3,45 % 2010 р. до 2,87 % 2014 р., що свідчить

про недостатній рівень використання можливостей цієї галузі у збільшенні зайнятості, надходжень до бюджетів різних рівнів і розвитку регіонів.

Динаміку середньомісячної заробітної плати в економіці України та на підприємствах сфери туризму за 2010–2014 рр. наведено на рис. 1. Варто зазначити, що період економічного росту та стабільної політичної ситуації протягом 2010–2012 рр. характеризувався стійким темпом приросту середньомісячної заробітної плати як в економіці (у середньому 16,7 %), так і на підприємствах із тимчасового розміщення й організації харчування – 18,9 %, також на підприємствах сфери мистецтва, спорту та відпочинку – 22,4 %. Погіршення соціально-економічної ситуації у країні уповільнило

ріст заробітної плати до 5,58 % в економіці загалом, 0,53 % у сфері з тимчасового розміщення й організації харчування, та 10,3 % – у сферах мистецтва, спорту та відпочинку. Значний приріст номінальної заробітної

плати протягом 2014 р., швидше, був викликаний активізацією інфляційних процесів, аніж підвищенням ефективності функціонування підприємств туристичної галузі.

Таблиця 5

Кількість найманих працівників за видами економічної діяльності в Україні протягом 2010-2014 рр.

Показник	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Усього середньооблікова кількість штатних працівників по економіці станом на грудень відповідного року, тис. осіб	10577,9	10395,9	10358,6	9957,7	8392,8
Тимчасове розміщення й організація харчування, тис. осіб	103,4	98,4	101,5	97,6	74,2
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок, тис. осіб	261,8	251,8	252,6	176,2	166,9
Питома вага працівників сфери готелів і ресторанів загалом в економіці, %	0,98	0,95	0,98	0,98	0,88
Питома вага працівників культури та спорту загалом в економіці, %	2,47	2,42	2,44	1,77	1,99
Питома вага працівників сфери туризму, %	3,45	3,37	3,42	2,75	2,87

Джерело: складено автором за даними [3].

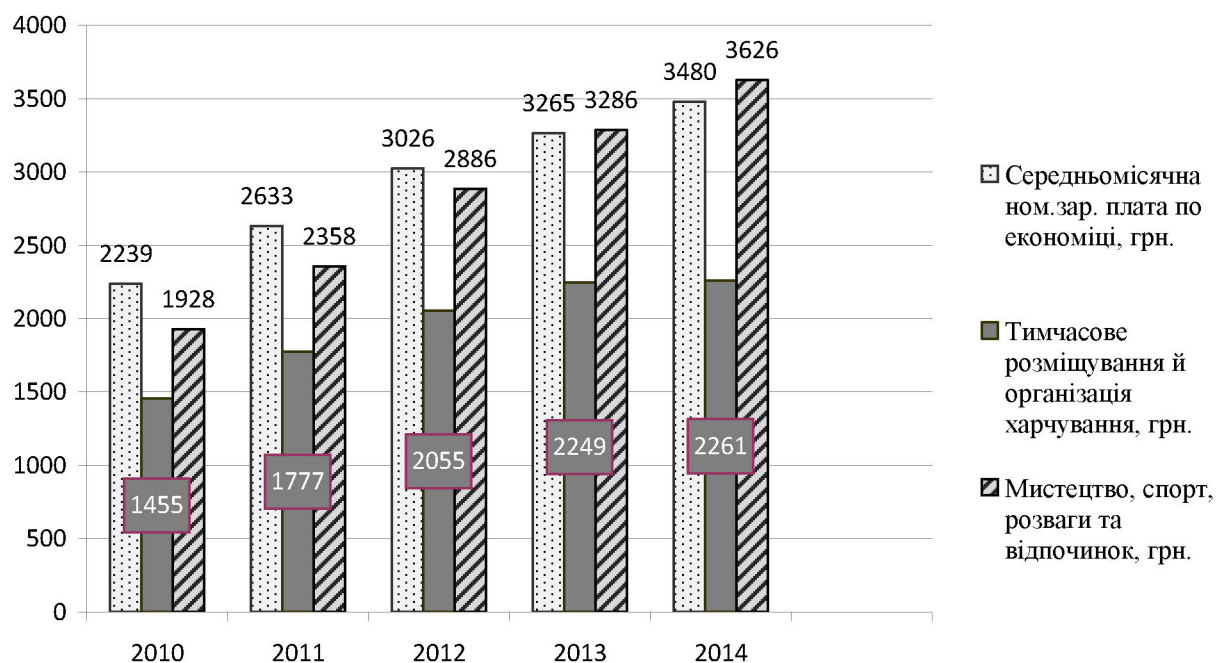

Рис. 1. Середньомісячна заробітна плата працівників в економіці загалом і на підприємствах сфери туризму зокрема 2010–2014 рр.
(складено автором за даними [3])

Оцінюючи середньомісячну заробітну плату підприємств сфери туризму за 2010–2014 рр. також простежується негативна тенденція щодо заниженого її рівня на підприємствах із тимчасового розміщення й організації харчування (62,3–68,8 % середньої заробітної плати штатного працівника по економіці); кращою є ситуація на підприємствах мистецтва, спорту та відпочинку, де рівень заробітної плати по відношенню до середнього значення по економіці збільшився із 86,1 % 2010 р. до 101,2 % 2014 р.

Проведене дослідження засвідчить про наявність нереалізованого потенціалу підприємств сфери туризму, що пов'язаний зі значним обсягом культурної та історичної спадщини, потужним курортно-рекреаційним комплексом, вигідним географічним розташуванням країни. Водночас дані підприємства відчувають проблеми, пов'язані зі складною соціально-економічною та геополітичною ситуацією, відсутністю ефективної державної політики у сфері туризму. Їх розвиток можливий у разі згурпованої роботи всіх гілок влади у напрямі впровадження європейських норм і стандартів у сфері туризму, впровадженні ефективної стратегії розвитку цієї галузі як на національному, так і регіональному рівнях. При цьому значну увагу слід приділити формуванню системи фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму як важливої складової модернізації і розширення їх діяльності та в підсумку збільшення частки валютних надходжень, внеску у ВВП, забезпечення зайнятості, а також покращення міжнародного іміджу країни на світовій арені.

ЛІТЕРАТУРА

1. Всесвітня туристична організація [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www2.unwto.org/ru>. – Назва з екрана.
2. Tourism Highlights, 2015 Edition [Електронний ресурс] / UNWTO сайт – Режим доступу: <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416899>. – Назва з екрана.
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. – Назва з екрана.
4. Бабарицька В. К. Організація туризму : учбово-метод. посіб. / Бабарицька В. К., Любіцева О. О., Федорченко В. К. – К. : ІТЕП, 1994. – 286 с.
5. Герасименко В. Г. Основи туристичного бізнесу : навч. посіб. / Герасименко В. Г. – Одеса : Чорномор'я, 1997. – 160 с.
6. Кифяк В. Ф. Організація та розвиток міжнародного туризму в Україні : дис. ... к. е. н.: 08.10.01 / Кифяк В. Ф. ; ЧДУ ім. Юрія Федьковича. – Чернівці, 1997. – 169 с.
7. Мальська М. П. Основи туристичного бізнесу : навч. посіб. / Мальська М. П., Худо В. В., Цибух В. І. – К. : Центр навч. л-ри, 2004. – 272 с.
8. Осипов Д. Турбізнес: дрейф в Інтернет продовжується / Д. Осипов // Туризм: практика, проблеми, перспективи. – 2000. – № 12. – С. 34–35.
9. Паладі А. В. Регулювання ринку туристичних послуг в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к. е. н.: спец. 08.00.03 / А. В. Паладі. – Чернігів : ЧДІЕУ, 2013. – 20 с.
10. Парфіненко А. Ю. Сучасний стан та стратегічні пріоритети розвитку туристичної політики України / Парфіненко А. Ю. – Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. – 2013. – № 1086. – С. 156–163.
11. Савіцька О. П. Стратегія розвитку туристичної індустрії в Україні: регіональні аспекти / Савіцька О. П., Савіцька Н. В. // Вісник НУЛП. – 2013. – № 754. – С. 68–74.
12. Савченко В. Ф. Роль держави у розвитку туристичної індустрії України / Савченко В. Ф., Стойка С. О. – Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2013. – № 1 (17). – С. 9–15.

REFERENCES

1. World Tourism Organisation (UNWTO). Available at: <http://www2.unwto.org/ru>.
2. Tourism Highlights, 2015 Edition (UNWTO). Available at: <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416899>.
3. State Statistics Service of Ukraine. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Babarytska, V., Lyubitseva, A., Fedorchenko, V. (1994), *Organizatsiya Turizmu* [Organization of tourism]. Kyiv: ITEIP, 1994. – 286 p.
5. Gerasymenko, V. G. *Osnovy turystskogo biznesa* [Basics of tourism business]. Odessa: Chernomorie, 1997. 160 p.
6. Kyfyak, V. F. *Orhanizatsiia ta rozvytok mizhnarodnoho turyzmu v Ukraini: dys... k.ek.n (08.10.01)*. [Organization and development of international tourism in Ukraine: Thesis ... candidate. econ. sciences (08.10.01)]. Lviv: Nat. Acad. Sciences of Ukraine, Institute of region. for Scientific, 1997. 20 p.
7. Malska, M. P., Khudo, V. V., Tsybukh V. I. *Osnovy turystychnogo biznesu* [Basics of tourism business]. Kyiv: Tsentri navchalnoi literatury, 2004. 272 p.
8. Osipov, D *Tourism: practice, problems, prospects*, 2000, no. 12, pp. 34–35.
9. Paladi, A. V. *Regulyuvannya rynku turystychnykh poslug v Ukraini: avtoreferat dyss. na zd. st. k. econ. nauk (08.00.03)* [Adjusting the tourism market in Ukraine: Abstract dis. candidate. econ. sciences (08.10.01)]. Chernigiv: ChDIEU, 2013. 20 p.
10. Parfinenko, A. Y. *Bulletin of the University of Kharkiv. Series, International Relations. Economy. Country. Tourism*, 2013, no. 1086/2, pp. 156–163.
11. Savitska, A., Savitska, N. *Bulletin of "Lviv Polytechnic" National University*, 2013, no. 748, pp. 68–74.
12. Savchenko, V. F., Stoika, S. O. *Scientific journal of ChSIEM*, 2013, no. 1 (17), pp. 9–15.

Е. М. Шуплат (ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана»). **Современное состояние и тенденции развития предприятий сферы туризма в Украине.**

Аннотация. В работе проанализировано место Украины на мировом рынке туристических услуг в контексте объемов туристических потоков и финансовых поступлений благодаря международному туризму. Проведена характеристика работы объектов временного размещения и культуры, турагентов, туроператоров. Обобщен вклад предприятий сферы туризма в формировании ВВП государства, количество рабочих мест, созданных отечественной туристической индустрией.

Ключевые слова: туризм, сфера туризма, туристические потоки, иностранные и внутренние туристы, рекреационные ресурсы, турагенты, туроператоры.

O. Shuplat (Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman). **Current status and trends enterprises of tourism in Ukraine.**

Summary. This article examines the place of Ukraine in the global tourism market in the context of the volume of tourist flows and revenues from international tourism. A characteristic of institutions with temporary accommodation, culture, travel agents and tour operators. The role of tourism businesses in shaping the country's GDP, the number of jobs created in the domestic tourism industry.

Keywords: tourism, tourism sector, tourist flows, foreign and domestic tourists, recreational resources, travel agents, tour operators.